

Grundläggande litteracitetsutbildning för vuxna andraspråksinlärare i Norden

Disposition

- Vad gör Alfarådet?
- Vad innebär utbildning i grundläggande litteracitet?
- Inblickar i de nordiska länderna – likheter och olikheter
- Framåtblickar

Vad gör nätverket Alfarådet?

Nätverket Alfarådet består av representanter från de nordiska länderna. Men vad gör vi?

- Utbyter erfarenheter, material och forskning gällande nätverkets fokusområde: utbildning av vuxna med ett annat modersmål än något av de nordiska språken och med liten eller ingen formell skolgång och som utvecklar grundläggande litteracitet.
- Anordnar mötesplatser för lärare och forskare.
- Arbetar för att utbildningen ska vara anpassad efter målgruppen och av god kvalitet.

Att lära sig läsa och skriva som vuxen – på sitt andraspråk

- Att lära sig läsa och skriva är en mänsklig rättighet.
- Lära sig ett andraspråk – lära sig läsa och skriva på ett språk man håller på att lära sig.
- FNs Globala mål 2030 nummer 4: God utbildning.
Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.
- Funktionell litteracitet – att kunna delta i aktiviteter som kräver litteracitet.
- Resursperspektiv – alla har erfarenheter som undervisningen kan bygga vidare på.

Grundläggande funktionell litteracitet

Att vara funktionellt litterat i Norden ställer krav på att klara av många olika skriftrelaterade problem, som bl.a. medborgare, förälder, arbetstagare, konsument, studerande, egen företagare, patient, föreningsmedlem och arbetssökande.

↑ Funktionell litteracitet
Grundläggande funktionell litteracitet

Inblickar i de nordiska länderna

Finland

- Målgruppen återfinns framförallt i den grundläggande utbildningen för vuxna och i den fria bildningens läs- och skrivkurser.
- Inlärarens bakgrund, livssituation och mål med studierna avgör vilken utbildningsform som är möjlig
- Det finns inget nationellt prov varken på finska eller svenska för att kartlägga litteracitet. Varje utbildningsanordnare kartlägger sina studerande med eget kartläggningsmaterial.

Finland

- Utbildningsanordnaren fastställer lärarens kvalifikationer.
I behörighetsförordningen finns inga särskilda behörighetskrav för grundläggande utbildning för vuxna. Läraren måste dock vara kvalificerad antingen som ämneslärare eller som klasslärare.
- För medborgarskap krävs visad förmåga att använda finska eller svenska i tal och skrift, genom betyg från grundskola/gymnasium eller genom att avlägga allmän språkexamen.

Finland

Livssituation och målen för studierna

Ung vuxen (17 år>)	Vuxen		Ung eller vuxen
Bristfällig grundläggande utbildning och läskunnighet, brister i studievana	Bristfällig grundläggande utbildning och läskunnighet, brister i studievana	Omväxlande skolbakgrund, också yrkes- eller högskoleexamen	Tidigare kunskaper eller examen, behov av att stärka kunskaperna i det latinska alfabetet
Grundläggande utbildning är möjlig	Grundläggande utbildning är möjlig	Behov av flexibla / praktiska studier på grund av livssituation, familjesituation eller studieförutsättningar	Integrationsutbildning är möjlig
Kortsiktig målsättning att genomföra grundläggande utbildning och rätt till fortsatta studier	Kortsiktig målsättning att eventuellt genomföra grundläggande utbildning	Kortsiktig målsättning att lära sig det latinska alfabetet och språk genom behov av flexibla / praktiska studier	Kortsiktig målsättning är sysselsättning, yrkesutbildning eller högskolestudier
Grundläggande utbildning för vuxna, ämnesstudier i grundläggande utbildning		Den fria bildningens integrationsutbildning	Integrationsutbildning

Övergång till arbetslivet efter utbildningen – Studieplats, studiehandledning och utbildningens finansiering

Vuxengymnasium, vuxenlinjen, folkhögskola, medborgarinstitut	Medborgarinstitut, folkhögskola, institut, sommaruniversitet	AN-byråns förvärvade aktör
Via kommunen eller AN-byrån	Via kommunen eller AN-byrån	Via AN-byrån
Statsfinansierad: grundläggande utbildning	Statsfinansierad: fri bildning	Statsfinansierad: arbetsförmedling

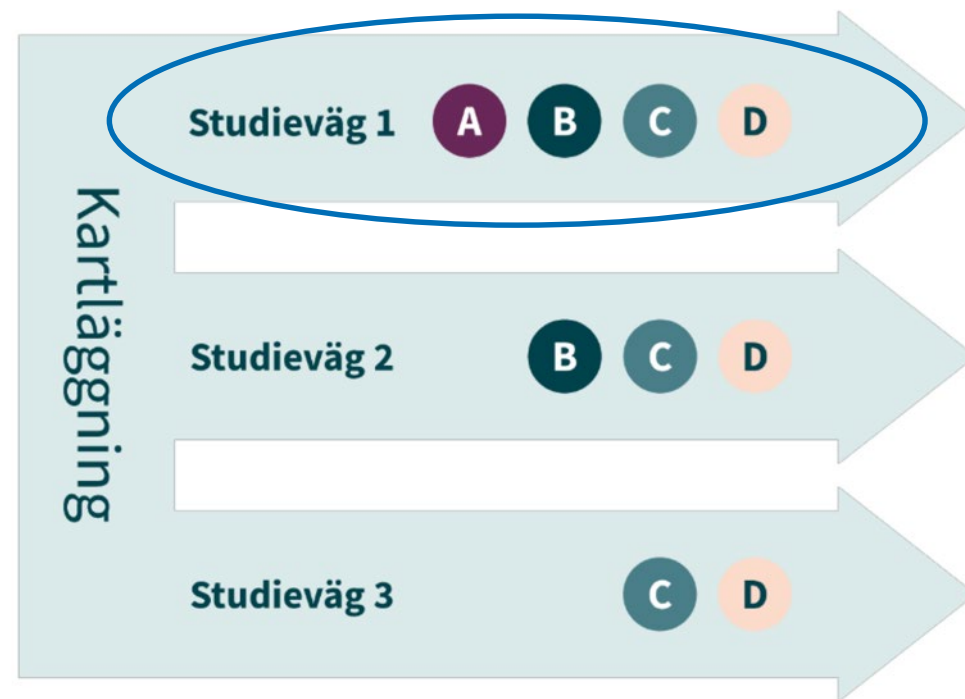
Sverige

- Ny (2022), förenklad betygsskala för sfi med två betygssteg: *Godkänt* och *Icke godkänt*
- Utbildad legitimerad lärare, med 30 högskolepoäng i svenska som andraspråk får undervisa i sfi och därmed i grundläggande läs- och skrivinlärning.
- Sverige har inga språkkrav för medborgarskap (ännu)

Sverige

- Målgruppen finns främst på sfi (svenska för invandrare), på studieväg 1.
- Undervisning i läs- och skrivinlärning är inte en egen kurs, utan kan ges parallellt med studier i kurs A-D.
- Läs- och skrivinlärningen har inga egna kunskapskriterier i kursplanen.
- Det finns ett nationellt kartläggningsmaterial för grundläggande litteracitet (som är frivilligt att använda).

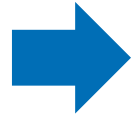
Norge

- Målgruppen finns i norskopplæring för invandrare (integreringsloven), en del går i förberedande vuxenutbildning, FVO (oppplæringsloven)
- Undervisning i läs- och skrivinlärning är inkluderad i norskopplæringen med egna mål i läroplanen för grundläggande läs- och skrivinlärning
- För lärare krävs, utöver lärarexamen, 30 högskolepoäng i norska som andraspråk för att undervisa i norskopplæringen och därmed i grundläggande läs- och skrivinlärning.
- För medborgarskap krävs dokumenterad muntlig färdighet på minimum B1-nivå.

Norge

Undervisningen i grundläggande litteracitet är en del av *norskopplæringen*

Målgrupp – vuxna som...	Slutmål för norskopplæringen (CEFR)	Max tid för norskopplæring (inte bestämt antal timmar)
Inte fullföljt grundskola	Muntlig kommunikation: B1 Lyssna, läsa, skriva: A2	Till nivåerna är uppnådda, men max 3 år
Fullföljt grundskola, men inte gymnasieskola	Muntlig kommunikation: B1 Lyssna, läsa, skriva: B1	Till nivåerna är uppnådda, men max 3 år
Med fullföljd gymnasieskola	Muntlig kommunikation: B2 Lyssna, läsa, skriva: B1	Till nivåerna är uppnådda, men max 18 månader

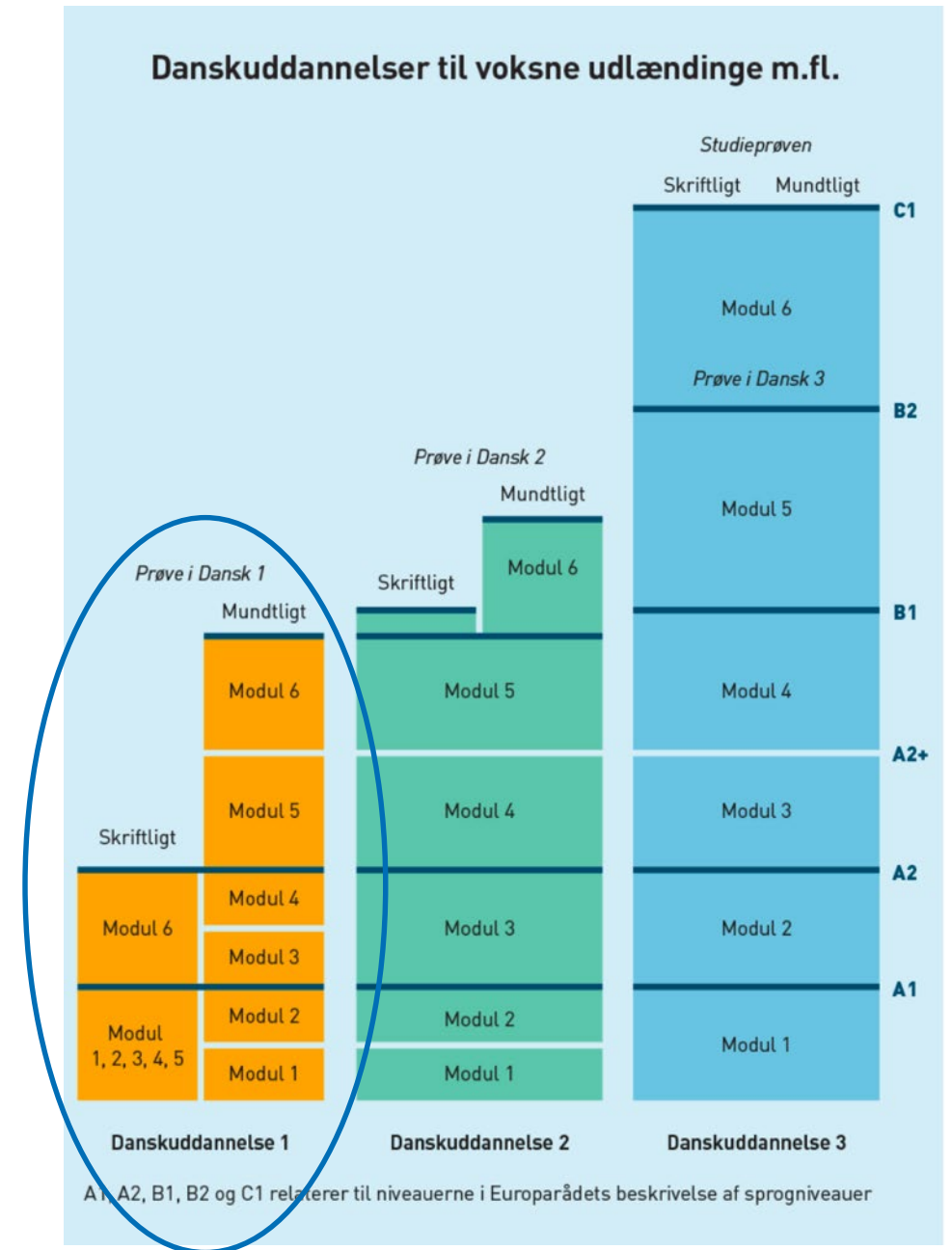
Danmark

- *Danskuddannelsen* riktar sig till nyanlända. Personer som inte haft möjlighet att lära sig läsa och skriva tidigare finns på *Danskuddannelse 1*.
- För att bli lärare på Danskuddannelsen krävs en särskild utbildning: Uddannelsen til lærer i dansk som andetsprog (DAV), som innebär 60 hp i danska som andraspråk.
- Därutöver finns fortbildning/ vidare utbildning med kurser som behandlar grundläggande färdigheter i språkundervisningen.

Danmark

- Danskuddannelse 1 leder till skriftlig A2 och muntlig B1 (CEFR).
- Danskuddannelse 1 består av 6 moduler, alla med fastsatta undervisningsmål. Efter varje modul följer ett modultest. Efter modul 6 följer den avslutande examen, Prøve i Dansk 1.
- Godkänt på prøve i Dansk 1 kan utgöra underlag för permanent uppehållstillstånd men **inte** medborgarskap

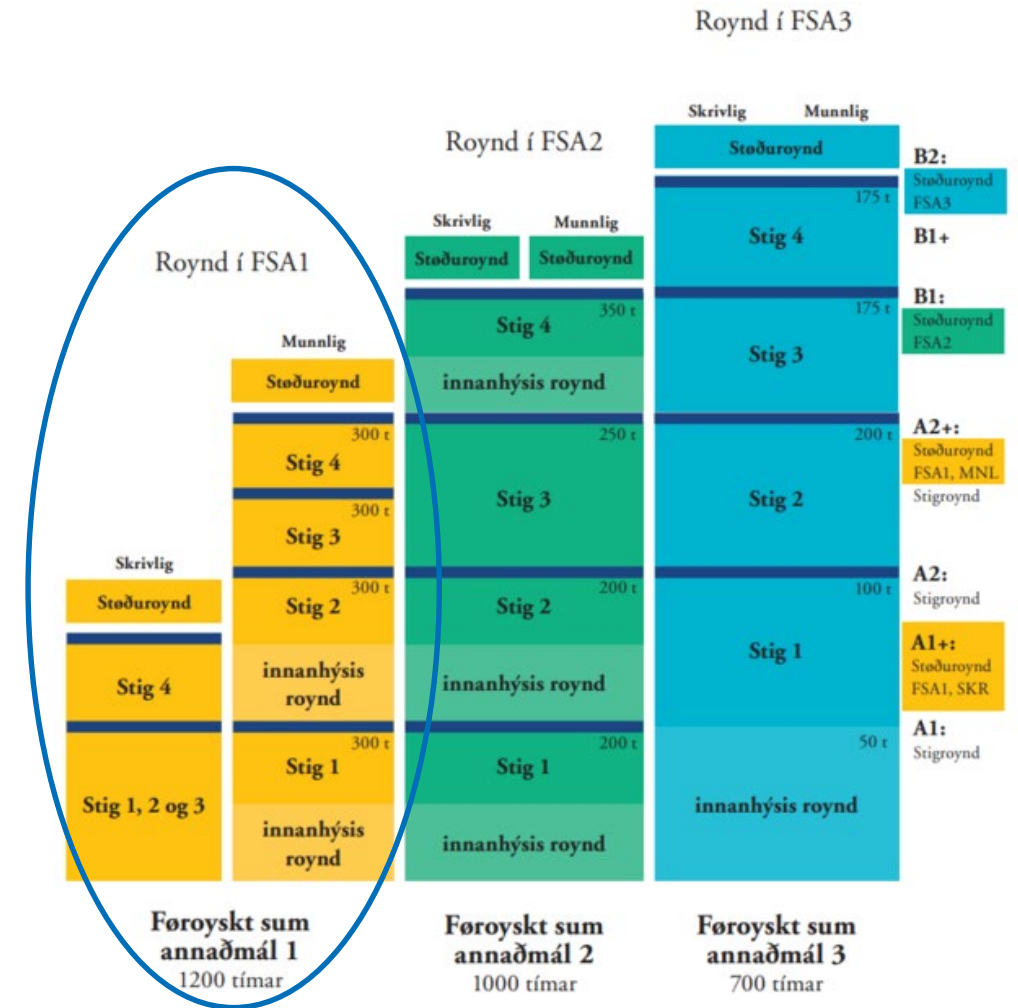
Färöarna

- Det finns ingen integrationslag antagen.
- Det saknas lärarutbildning i færøsk som andetsprog för vuxna.
Master i FSA erbjöds som pilot till lärare från grund- och gymnasieskolan (2021).
Lärarutbildningen föreslår att FSA ska erbjudas som ämne.
- För permanent uppehållstillstånd:
Polisen avgör i nuläget språkförmåga + integration i samhället, vilket kan förändras av den föreslagna integrationslagen.

Färöarna

- Kvällsskolan erbjuder færöiska som andraspråk (FSA) enligt CEFR, men det finns ännu ingen lag eller formaliserad gång för detta.
- Det finns begränsningar för tillträde till utbildningen beroende på invandrarens status.
- FSA₁ (færøsk som andetsprog 1) beräknas ta 2,5 år att fullfölja.

A1, A2, B1 og B2 relatera til stigini í CEFR
(Common European Framework of Reference for Languages)

Island

- Det finns ingen läroplan som reglerar undervisningen för vår målgrupp – undervisningen tar form hos olika utbildningsgivare.
- Bidrag från staten ges till auktoriserade utbildningsanordnare som erbjuder kurser i isländska som andraspråk för vuxna som bor på Island.
- Det finns inga längre kurser för andraspråkstalande vuxna som vill utveckla grundläggande litteracitet.
- Ramverket för Isländska som andraspråk, för både barn och vuxna, är under revision.

Island

- Många olika upplägg (praktik, kvällskurser). Det finns några kurser i isländska där läraren och eleverna har gemensamt modersmål.
- Det råder brist på läromedel för vuxna med kort skolbakgrund.
- Många lärare i vuxenutbildningen arbetar under kortare kontrakt, vilket gör det svårt att bygga en gemensam kunskaps- och erfarenhetsbas.

Likheter och olikheter

Olikheter

- Olika språknivåer krävs för uppehållstillstånd och medborgarskap

Likheter

- Utbildningsområdet är i konstant förändring i samtliga nordiska länder.
- Inget av de nordiska länderna har några särskilda kompetenskrav för att undervisa i grundläggande läs- och skrivinlärning för vuxna.

Framåtblickar

- Behov av mer forskning (både kvalitativ och kvantitativ) gällande vuxna andraspråksinlärare som utvecklar grundläggande litteracitet i en nordisk kontext.
- Fler möjligheter till vidareutbildning för lärare som undervisar i grundläggande litteracitet.

Kontaktuppgifter

För mejladresser till Alfarådets medlemmar,
vänligen se kontaktuppgifter på vår hemsida:

<https://nvl.org/alfaradet>

Kompletterande läsning

Literacy and Second Language Learning for the Linguistic Integration of Adult Migrants (LASLLIAM)

Europarådets referensram för språk- och litteracitetsutveckling upp till A1.

<https://rm.coe.int/prems-008922-eng-2518-literacy-and-second-language-learning-couv-texte/1680a70e18>

KAN-rapporten

Franks, Q. & Skeppstedt, I. (2007, rev. 2009). *Kartläggning av alfabetisering i Norden*.

Rapporten kan läsas här:

<https://nvl.org/content/kartlegning-av-alfabetisering-i-norden>

Kompetensbeskrivning av lärare

Franks, Q. & Christensen, L. (2013). *Kompetensbeskrivning av lärare i grundläggande litteracitet för vuxna med andra modersmål än de nordiska*. Tillgänglig: <https://nvl.org/rapporter/kompetensbeskrivning-av-larare/>

Bilder – info about pictures

Tack till
Direktoratet for høyere utdanning og
kompetanse och
Arne Mørnerud för bilderna i
presentationen

